

O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 4

2026

**International Journal of
Contemporary Scientific
and Technical Research**
Volume 2 Issue 4
2026

**Zamonaviy ilmiy-texnik
tadqiqotlar xalqaro jurnali**
4-son
2026

**Международный журнал
современных научно-
технических
исследований**
Том 2 Выпуск 4
2026

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay'ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O'zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O'zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© "O'zMU Jizzax filiali" – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko'chasi, 259-uy.

GERMENEVTIK TEXNOLOGIYALARNI MA'RUZA, AMALIY MASHG'ULOT, MUSTAQIL TA'LIM VA PEDAGOGIK AMALIYOTGA INTEGRATSIYALASH METODIKASI

Nazirova Shaxnozaxon Odinajon qizi

Farg'ona davlat universiteti, tayanch doktorant.

e-mail: shaxnozan503@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9744-7553>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada bo'lajak pedagoglarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida germenevtik texnologiyalarni ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotga integratsiyalashning nazariy-metodik asoslari yoritilgan. Tadqiqot muammosi ta'lim shakllari o'rtasidagi mazmuniy uzviylikni ta'minlash, talabalarning pedagogik hodisalarni tushunish, talqin qilish, dalillash va refleksiv baholash ko'nikmalarini rivojlantirish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi germenevtik yondashuvga asoslangan integrativ metodik modelni ishlab chiqish hamda uning tarkibiy komponentlari, amalga oshirish mexanizmlari va baholash mezonlarini nazariy jihatdan asoslashdan iborat. Tadqiqotda ilmiy manbalarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, pedagogik modellashtirish, tizimlashtirish va metodik loyihalash usullaridan foydalanish nazarda tutilgan. Natijada ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotni o'zaro bog'lovchi "anglash — talqin qilish — dalillash — amalda qo'llash — refleksiya" ketma-ketligiga asoslangan metodik model taklif etiladi. Modelning maqsadli, mazmuniy, jarayonli va diagnostik komponentlari, shuningdek, talabalarning germenevtik kompetensiyasini baholash mezonlari aniqlashtiriladi. Taklif etilgan metodikaning pedagogik samaradorligini aniqlash uchun kelgusida tajriba-sinov tadqiqotini o'tkazish zarurligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: germenevtika, germenevtik texnologiya, pedagogik germenevtika, integratsiya, ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim, pedagogik amaliyot, refleksiya, dialogik ta'lim, kasbiy kompetensiya, metodik model.

МЕТОДИКА ИНТЕГРАЦИИ ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЛЕКЦИОННЫЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ЗАНЯТИЯ, САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКУЮ ПРАКТИКУ

Назирова Шахнозахон Одинажон кизи

Ферганский государственный университет, докторант базовой докторантуры.

Аннотация.

В данной статье рассматриваются теоретико-методические основы интеграции герменевтических технологий в лекционные и практические занятия, самостоятельное обучение и педагогическую практику в процессе подготовки будущих педагогов к профессиональной деятельности. Проблема исследования обусловлена необходимостью обеспечения содержательной преемственности между различными формами обучения, а также развития у студентов навыков понимания, интерпретации, аргументации и рефлексивной оценки педагогических явлений. Цель исследования заключается в разработке интегративной методической модели, основанной на герменевтическом подходе, и теоретическом обосновании её структурных компонентов, механизмов реализации и критериев оценивания. В исследовании предусматривается использование методов анализа научных источников, сравнительного анализа, педагогического моделирования, систематизации и методического проектирования. В результате предлагается методическая модель, основанная на последовательности «понимание — интерпретация — аргументация — практическое применение — рефлексия», обеспечивающая взаимосвязь лекционных и практических занятий, самостоятельного обучения и педагогической практики. Уточняются целевой, содержательный, процессуальный и диагностический компоненты модели, а также критерии оценки герменевтической компетентности студентов. Обосновывается

необходимость проведения в дальнейшем экспериментального исследования для определения педагогической эффективности предложенной методики.

Ключевые слова: герменевтика, герменевтическая технология, педагогическая герменевтика, интеграция, лекция, практическое занятие, самостоятельное обучение, педагогическая практика, рефлексия, диалогическое обучение, профессиональная компетентность, методическая модель.

METHODOLOGY FOR INTEGRATING HERMENEUTIC TECHNOLOGIES INTO LECTURES, PRACTICAL CLASSES, INDEPENDENT LEARNING, AND TEACHING PRACTICE

Nazirova Shaxnozaxon Odinajon qizi

Fergana State University, PhD Student.

Abstract.

This article examines the theoretical and methodological foundations for integrating hermeneutic technologies into lectures, practical classes, independent learning, and teaching practice in the process of preparing prospective teachers for professional activities. The research problem is determined by the need to ensure meaningful continuity among different forms of education and to develop students' skills in understanding, interpreting, substantiating, and reflectively evaluating pedagogical phenomena. The aim of the study is to develop an integrative methodological model based on the hermeneutic approach and to provide a theoretical justification for its structural components, implementation mechanisms, and assessment criteria. The study envisages the use of methods such as analysis of scientific literature, comparative analysis, pedagogical modeling, systematization, and methodological design. As a result, a methodological model based on the sequence "understanding — interpretation — argumentation — practical application — reflection" is proposed, establishing interconnections among lectures, practical classes, independent learning, and teaching practice. The model's goal-oriented, content-related, procedural, and diagnostic components, as well as the criteria for assessing students' hermeneutic competence, are clarified. The necessity of conducting future experimental research to determine the pedagogical effectiveness of the proposed methodology is substantiated.

Keywords: hermeneutics, hermeneutic technology, pedagogical hermeneutics, integration, lecture, practical class, independent learning, teaching practice, reflection, dialogic learning, professional competence, methodological model.

Kirish. Zamonaviy oliy pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri bo'lajak o'qituvchilarda nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan bir qatorda, pedagogik vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish, o'quvchi xatti-harakatlarini kontekst asosida tushunish, muqobil yechimlarni baholash va asoslangan kasbiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Ushbu vazifalar ta'lim jarayonini faqat axborot uzatishga yo'naltirilgan faoliyat sifatida emas, balki mazmunni anglash, talqin qilish, dialog va refleksiya asosida tashkil etishni talab qiladi.

Mazkur nuqtayi nazardan hermenevtika pedagogik ta'limning nazariy va metodologik imkoniyatlarini kengaytiruvchi yondashuv sifatida namoyon bo'ladi. Hermenevtika dastlab matnlarni tushunish va sharhlash muammolari bilan bog'liq holda rivojlangan bo'lsa, zamonaviy falsafiy-pedagogik talqinlarda inson tajribasi, til, tarixiylik, muloqot va ma'no hosil qilish jarayonlarini anglash bilan ham bog'lanadi. Hans-Georg Gadamerning falsafiy hermenevtikasida tushunish insonning avvaldan shakllangan tasavvurlari, tarixiy tajribasi va boshqa subyektlar bilan dialogi doirasida kechadigan jarayon sifatida izohlanadi. Shu sababli pedagogik faoliyatni ham faqat metodlarni qo'llash bilan emas, balki o'qituvchi va ta'lim oluvchilar o'rtasida mazmunli muloqotni tashkil etish bilan bog'liq holda o'rganish mumkin.

Marcom va Rezer Gadamer falsafiy hermenevtikasining pedagoglarni tayyorlashdagi imkoniyatlarini tahlil qilib, dialog, til va tushunish ufqlarining o'zaro aloqasiga e'tibor qaratadi. Rozek esa hermenevtik yondashuvni pedagogik munosabatlarda ma'no hosil qilish, o'zini va boshqalarni tushunish hamda pedagogik tajribani talqin etish bilan bog'laydi [1]. Mazkur ilmiy qarashlar bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda talabaning shaxsiy tajribasi, nazariy bilimlari va pedagogik vaziyatlar o'rtasidagi munosabatlarni tizimli o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, hermenevtik yondashuvning ta'limdagi ahamiyati faqat matnni sharhlash yoki dialog tashkil etish bilan cheklanmaydi. U pedagogik hodisalarni turli nuqtayi nazardan ko'rib chiqish, dastlabki taxminlarni qayta ko'rib chiqish, dalillarni izlash va o'z qarashlarini refleksiv baholashni ham qamrab oladi. Masalan, o'quvchining darsda sukut saqlashi uning mavzuni bilmasligini bevosita anglatmaydi. Bunday holatni to'g'ri tushunish uchun topshiriqning murakkabligi, psixologik muhit, muloqot xususiyatlari va o'quvchining individual ehtiyojlari kabi omillarni tahlil qilish talab etiladi.

Oliy pedagogik ta'limda ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyot bir-birini to'ldiruvchi shakllar hisoblanadi. Biroq ushbu shakllarda o'zlashtirilgan bilimlar o'rtasidagi aloqalar maqsadli ravishda metodik jihatdan loyihalanmasa, nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarga ko'chirish va talabani o'z kasbiy faoliyatini mustaqil tahlil qilishi qiyinlashishi mumkin. Shuning uchun germevntik texnologiyalarni alohida mashg'ulot usullari sifatida emas, balki ta'limning barcha shakllarini o'zaro bog'lovchi metodik tizim sifatida ko'rib chiqish muhimdir.

Tadqiqot muammosining dolzarbligi germevntik yondashuvning nazariy imkoniyatlari bilan uni oliy pedagogik ta'limning turli shakllariga izchil tatbiq etish metodikasi o'rtasidagi munosabatni aniqlashtirish zarurati bilan belgilanadi. Xususan, talabani matnni talqin qilish faoliyatini amaliy pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotdagi refleksiya bilan bog'laydigan integrativ mexanizmlarni ishlab chiqish alohida ilmiy-metodik ahamiyatga ega.

Tadqiqotning maqsadi — germevntik texnologiyalarni ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotga integratsiyalashning metodik modelini ishlab chiqish, uning tarkibiy qismlari, amalga oshirish bosqichlari va baholash mezonlarini nazariy jihatdan asoslash.

Tadqiqot maqsadiga muvofiq quyidagi vazifalar belgilandi:

1. Germevntik yondashuvning falsafiy-pedagogik asoslarini ilmiy manbalar asosida tahlil qilish.
2. Germevntik texnologiyalarni ta'limning to'rtta asosiy shakliga tatbiq etish imkoniyatlarini aniqlash.
3. Ta'lim shakllari o'rtasidagi mazmuniy va faoliyatga oid uzviylikni ta'minlovchi integrativ metodik modelni ishlab chiqish.
4. Talabalarining germevntik kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlar, topshiriqlar va pedagogik shart-sharoitlarni tizimlashtirish.
5. Metodikaning kutiladigan natijalarini aniqlash hamda ularni baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini taklif etish.

Tadqiqot savoli: germevntik texnologiyalarni ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotga yagona metodik tizim asosida integratsiyalash qanday pedagogik mexanizmlar orqali talabalarining mazmunni anglash, talqin qilish, dalillash va refleksiv faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin?

Tadqiqotning ishchi farazi shundan iboratki, agar germevntik texnologiyalar ta'limning barcha shakllarida o'zaro bog'langan topshiriqlar, izchil refleksiya va yagona baholash mezonlari asosida qo'llanilsa, talabalarining pedagogik hodisalarni kontekstual tushunish, muqobil talqinlarni taqqoslash va kasbiy qarorlarini asoslash imkoniyatlarini rivojlantirish uchun metodik sharoit yaratiladi [2]. Ushbu farazning amaliy tasdig'i empirik tajriba-sinov orqali tekshirilishi lozim.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati germevntik yondashuvni ta'lim shakllari integratsiyasi bilan bog'liq holda tizimlashtirishda, amaliy ahamiyati esa bo'lajak pedagoglar uchun topshiriqlar, refleksiv kundaliklar va baholash mezonlarini ishlab chiqishda namoyon bo'ladi.

2. METODLAR (METHODS)

2.1. Tadqiqotning metodologik asoslari

Tadqiqotning metodologik asosini falsafiy germevntika, dialogik ta'lim, faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv va refleksiv pedagogik tayyorgarlik g'oyalari tashkil etadi. Ushbu yondashuvlar o'zaro bog'liq bo'lsa-da, har biri alohida vazifani bajaradi: germevntika mazmunni tushunish va talqin qilishni, dialogik yondashuv ma'nolarni muloqot orqali aniqlashtirishni, faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv bilimlarni amaliy harakatlar bilan bog'lashni, refleksiv yondashuv esa talabani o'z fikrlashi va faoliyatini baholashini ta'minlaydi.

Gadamerning "Haqiqat va metod" masalasiga bag'ishlangan falsafiy qarashlari tushunishni faqat qat'iy algoritm bilan chegaralash mumkin emasligini, anglash jarayonida til, tajriba va tarixiy kontekst muhim o'rin tutishini ko'rsatadi. Pedagogik amaliyotga tatbiq etilganda, bu yondashuv talabani tayyor xulosalarni takrorlashidan ko'ra, o'rganilayotgan hodisa bilan mazmunli muloqotga kirishishi va o'z talqinlarini asoslashiga e'tibor qaratishni anglatadi [3].

Tadqiqotda germevntik yondashuv o'qitishning barcha usullarini almashtiruvchi universal texnologiya sifatida emas, balki bilim mazmunini chuqur anglash, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va kasbiy refleksiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodologik asos sifatida talqin etiladi.

2.2. Tadqiqot metodlari

Ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish. Germevntika, falsafiy tushunish, pedagogik dialog va o'qituvchilar tayyorgarligiga oid ilmiy manbalar tahlil qilinib, tadqiqotning asosiy tushunchalari va nazariy yo'nalishlari aniqlashtiriladi.

Qiyosiy tahlil. Ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotning maqsadlari, mazmuni va faoliyat xususiyatlari o'zaro taqqoslanadi. Bu usul germevntik texnologiyalarning har bir ta'lim shaklidagi o'ziga xos vazifalarini aniqlashga xizmat qiladi [4].

Tizimli tahlil. Ta'lim shakllari o'rtasidagi maqsad, mazmun, metod, topshiriq va baholash mezonlarining o'zaro aloqasi o'rganiladi.

Pedagogik modellashtirish. Germevntik texnologiyalarni integratsiyalashning maqsadli, mazmuniy, jarayonli va diagnostik komponentlardan iborat metodik modeli loyihalanadi.

Metodik loyihalash. Har bir ta'lim shakli uchun mos germevntik topshiriqlar, refleksiv savollar, faoliyat ketma-ketligi va baholash ko'rsatkichlari ishlab chiqiladi.

Nazariy umumlashtirish. Olingan tahliliy xulosalar umumlashtirilib, metodik modelning kutiladigan imkoniyatlari, qo'llash shartlari va keyingi empirik tekshiruv yo'nalishlari belgilanadi.

Mazkur metodlar konseptual-metodik modelni ishlab chiqish uchun asos bo'ladi. Ular o'z-o'zidan tajriba-sinov natijalarini yoki sababiy samaradorlikni tasdiqlamaydi. Bunday xulosalar uchun mustaqil empirik ma'lumotlar talab etiladi.

2.3. Tadqiqot obyekti va predmeti

Tadqiqot obyekti — oliy ta'lim tashkilotlarida bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlash jarayoni.

Tadqiqot predmeti — germevntik texnologiyalarni ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotga integratsiyalashning mazmuni, metodlari, tashkiliy shart-sharoitlari va baholash mexanizmlari.

2.4. Metodik modelni ishlab chiqish mezonlari

Metodik modelni loyihalashda quyidagi mezonlarga amal qilindi:

Maqsadga muvofiqlik: har bir germevntik topshiriq talabani kasbiy tayyorgarligi bilan bog'langan bo'lishi.

Izchillik: ma'ruzadagi nazariy tushuncha amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotda davom ettirilishi.

Faol talqin: talaba tayyor izohni qabul qiluvchi emas, balki mazmunni tahlil qiluvchi va o'z xulosalarini asoslovchi subyekt sifatida qatnashishi.

Kontekstual asoslanganlik: pedagogik hodisalar muayyan vaziyat, sharoit va o'zaro munosabatlar doirasida ko'rib chiqilishi.

Refleksivlik: o'zlashtirish va amaliy faoliyat natijalari muntazam tahlil qilinishi.

Diagnostic kuzatuvchanlik: kutiladigan kompetensiyalar aniq mezonlar va kuzatiladigan ko'rsatkichlar orqali baholanishi.

2.5. Metodik modelni amalga oshirish tartibi

Modelni amaliyotga joriy etish quyidagi ketma-ketlikda loyihalanadi:

1. Talabalarining boshlang'ich tushunish, tahlil qilish va refleksiya ko'nikmalarini aniqlash.
 2. Ma'ruza uchun asosiy tushunchalar va muammoli savollarni belgilash.
 3. Amaliy mashg'ulot uchun nazariy mazmun bilan bog'langan pedagogik vaziyatlarni tanlash.
 4. Mustaqil ta'limda ilmiy manbalarni tahlil qilish va mustaqil talqin yaratishga yo'naltirilgan topshiriqlarni berish.
 5. Pedagogik amaliyotda kuzatish, vaziyatni talqin qilish, pedagogik yechimni sinash va refleksiv tahlilni tashkil etish.
 6. Talabalarining ishlarini oldindan belgilangan mezonlar asosida baholash.
 7. Dastlabki va yakuniy diagnostika natijalarini taqqoslash orqali modelning samaradorligini tekshirish.
- Agar mazkur model tajriba-sinovdan o'tkazilsa, ishtirokchilar soni, tanlanmani shakllantirish mezonlari, tajriba davomiyligi, diagnostik vositalar, ma'lumotlarni tahlil qilish usullari va tadqiqot etikasi alohida bayon etilishi zarur.

3. NATIJALAR (RESULTS)

3.1. Germevntik texnologiyalarni integratsiyalashning metodik modeli

Nazariy-metodik tahlil asosida germevntik texnologiyalarni ta'limning to'rtta shakliga integratsiyalashga yo'naltirilgan model taklif etildi. Modelning asosiy g'oyasi shundan iboratki, talaba bir xil mazmun bilan turli faoliyat shakllarida ishlaydi: avval uni angelaydi, keyin talqin qiladi, dalillar bilan asoslaydi, amaliy vaziyatda qo'llaydi va natijani refleksiv baholaydi.

Model to'rtta o'zaro bog'langan komponentdan tashkil topadi.

1. Maqsadli komponent. Talabalarda germevntik kompetensiyani rivojlantirish, ya'ni pedagogik matnlar va vaziyatlarni mazmunan tushunish, kontekstual talqin qilish, muqobil fikrlarni tahlil etish va asoslangan xulosalar chiqarishga yo'naltiriladi.

2. Mazmuniy komponent. Pedagogik nazariyalar, ilmiy matnlar, kasbiy vaziyatlar, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar, refleksiv kundaliklar va amaliy tajriba materiallarini qamrab oladi.

3. Jarayonli komponent. Dialogik ma'ruza, germevntik matn tahlili, muammoli vaziyatlar, qiyosiy tahlil, mustaqil izlanish, pedagogik kuzatish va refleksiv yozuv kabi metodlarni o'z ichiga oladi.

4. Diagnostik komponent. Talabani mazmunni anglash, talqin qilish, dalillash, kontekstual tahlil, dialogik muloqot, refleksiya va bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini aniqlashga yo'naltiriladi.

Modelning umumiy algoritmi quyidagicha ifodalanadi:

Anglash → talqin qilish → dalillash → amalda qo'llash → refleksiya.

Ushbu ketma-ketlik qat'iy chiziqli jarayon emas. Amaliyotda talaba yangi vaziyatga duch kelganda dastlabki talqiniga qaytishi, qo'shimcha ma'lumot izlashi yoki nazariy tushunchani qayta anglashi zarur bo'lishi mumkin. Shu ma'noda model qayta aloqa va takroriy tahlilni ham nazarda tutadi.

3.2. Germevntik texnologiyalarning ta'lim shakllari bo'yicha taqsimlanishi

Taklif etilgan modelda har bir ta'lim shakli umumiy maqsadga xizmat qiladi, biroq uning metodik vazifasi va asosiy faoliyat turi farqlanadi.

Jadvaldan ko'rinadiki, germevntik texnologiyalarni integratsiyalashning muhim sharti har bir ta'lim shaklida mazmuniy uzviylikni saqlashdir. Ma'ruzada o'rganilgan nazariy tushuncha amaliy mashg'ulotdagi vaziyatni tahlil qilish uchun asos bo'ladi. Mustaqil ta'limda talaba ushbu tushunchaning ilmiy izohlarini chuqurroq o'rganadi, pedagogik amaliyotda esa uning real vaziyatlarni anglashdagi imkoniyatlarini sinab ko'radi.

3.3. Ma'ruza mashg'ulotlari uchun germevntik metodika

Ma'ruza jarayonida germevntik yondashuv talabalarining nazariy mazmunni tayyor axborot sifatida qabul qilishdan faol anglash va muhokama qilishga o'tishini nazarda tutadi.

Ma'ruza uchta o'zaro bog'langan bosqich asosida tashkil etilishi mumkin.

Birinchi bosqichda mavzuning markaziy muammosi ochib beriladi. O'qituvchi talabalarining mavjud tasavvurlarini aniqlash uchun muammoli savollar beradi. Masalan: "Pedagogik vaziyatni to'g'ri tushunish uchun faqat kuzatilgan xatti-harakatning o'zi yetarli?"

Ikkinchi bosqichda ilmiy tushunchalar, nazariy qarashlar va pedagogik misollar tahlil qilinadi. Talabalar matndagi asosiy g'oyani aniqlaydi, tushunchalar o'rtasidagi aloqalarni ochadi va muallifning fikrini muayyan kontekst bilan bog'laydi.

Uchinchi bosqichda talabalar o'z talqinlarini bayon qiladi, muqobil qarashlarni taqqoslaydi va dastlabki fikrlarida qanday o'zgarishlar yuz berganini refleksiv tahlil qiladi.

Mazkur metodika ma'ruzaning axborot berish vazifasini inkor etmaydi. Aksincha, nazariy materialni talabaning faol fikrlashi va ma'noni anglash jarayoni bilan birlashtiradi.

3.4. Amaliy mashg'ulotlarda germevntik vaziyat tahlili

Amaliy mashg'ulotlar uchun germevntik vaziyat tahlili metodi taklif etiladi. Ushbu metodda talabaga pedagogik holat tavsifi berilib, uning mazmuni, yuzaga kelish sabablari va ehtimoliy yechimlari izchil tahlil qilinadi.

Masalan, dars davomida ayrim talabalar savollarga faol javob beradi, boshqalari esa sukut saqlaydi. Dastlabki qarashga ko'ra, sukut saqlayotgan talabalar mavzuni yetarlicha o'zlashtirmagan bo'lishi mumkin. Biroq germevntik tahlil boshqa ehtimollarni ham tekshirishni talab qiladi: savolning murakkabligi, o'quv muhitining psixologik xususiyatlari, javob berish uchun ajratilgan vaqt yoki talabalarining muloqotga kirishish uslubi.

Tahlil quyidagi bosqichlarda tashkil etiladi:

- Vaziyatda bevosita kuzatilgan faktlarni ajratish.
- Faktlar asosida dastlabki taxminlarni shakllantirish.
- Muqobil talqinlar uchun zarur bo'lgan qo'shimcha ma'lumotlarni aniqlash.
- Ehtimoliy pedagogik yechimlarni taqqoslash.
- Tanlangan yechimni dalillar bilan asoslash.
- Qaror natijasini baholash uchun mezonlarni belgilash.

Mazkur metodning kutiladigan metodik natijasi talabalarining kuzatuv va taxminni farqlashi, pedagogik hodisalarni bir tomonlama baholamasligi hamda o'z qarorlarini dalillar asosida izohlashi uchun sharoit yaratishdan iborat.

3.5. Mustaqil ta'limda germevntik tahlil

Mustaqil ta'limda germevntik texnologiyalar ilmiy manbalar bilan faol ishlashga yo'naltiriladi. Bunda talaba faqat manbadagi ma'lumotni qayta bayon qilmaydi, balki uning asosiy g'oyasi, muallif pozitsiyasi, qo'llangan tushunchalar va boshqa manbalar bilan aloqasini aniqlaydi.

Mustaqil ta'lim uchun quyidagi topshiriqlar tizimi taklif etiladi:

- ilmiy matnning asosiy tezisini aniqlash va uni o'z so'zlari bilan sharhlash;
- bir mavzu bo'yicha ikki yoki undan ortiq muallifning qarashlarini qiyoslash;
- nazariy tushunchaning turli pedagogik vaziyatlardagi ma'nosini ochib berish;
- ilmiy dalil va muallifning shaxsiy talqinini farqlash;
- o'rganilgan nazariyani muayyan pedagogik muammoga tatbiq etish;
- talqin jarayonida o'zgargan qarashlar va yuzaga kelgan savollarni refleksiv esse shaklida bayon qilish.

Mustaqil ishlarning natijalari portfolioga jamlanishi mumkin. Portfolioga matn tahlili, qiyosiy jadval, konseptual xarita, refleksiv esse va pedagogik vaziyat bo'yicha tahliliy hisobot kiritiladi [5]. Ushbu materiallar talabaning rivojlanish dinamikasini kuzatish uchun metodik asos yaratadi.

3.6. Pedagogik amaliyotda germevntik refleksiya

Pedagogik amaliyotda germevntik texnologiyalar talabaning kuzatish, tushunish, pedagogik qaror qabul qilish va o'z faoliyatini qayta baholash jarayonlarini bog'laydi. Buning uchun refleksiv kundalikdan foydalanish taklif etiladi. Talaba har bir muhim pedagogik vaziyat bo'yicha quyidagi savollarga yozma javob beradi:

- Qanday hodisa kuzatildi?
- Ushbu hodisani dastlab qanday talqin qildim?
- Mening talqinim qaysi dalillarga asoslandi?
- Vaziyatni boshqa qanday izohlash mumkin?
- Qanday pedagogik yechim tanlandi va nima sababdan?

- Natijani baholash uchun qanday ko'rsatkichlardan foydalanildi?
- Ushbu tajriba mening kelgusi pedagogik faoliyatimga qanday ta'sir ko'rsatadi?

Refleksiv kundalikda shaxsiy fikrlar bilan kuzatilgan faktlarni ajratib ko'rsatish, zarur hollarda amaliyot rahbarining fikrini hisobga olish va o'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish muhimdir. Ushbu vosita pedagogik amaliyotni faqat dars o'tish tajribasi sifatida emas, balki tajribani tahlil qilish va kasbiy qarashlarni qayta ko'rib chiqish jarayoni sifatida tashkil etish imkonini beradi.

3.7. Germenevtik kompetensiyani baholash mezonlari

Taklif etilgan metodik model doirasida germenevtik kompetensiyani baholash uchun yettita mezon belgilandi.

Germenevtik kompetensiyani baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Baholashni uch darajada tashkil etish mumkin: boshlang'ich, o'rta va yuqori.

Boshlang'ich darajada talaba asosiy mazmunni qisman anglaydi, biroq talqin va dalillashda qiynaladi. O'rta darajada talaba mazmunni to'g'ri izohlaydi, ayrim muqobil fikrlarni ko'rib chiqadi va o'z xulosalarini qisman asoslaydi. Yuqori darajada esa talaba kontekstual tahlilni mustaqil amalga oshiradi, bir nechta talqinni taqqoslaydi, dalillarni tanqidiy baholaydi va xulosalarini amaliy vaziyatga tatbiq etadi [6].

Mezonlarning ishonchligini ta'minlash uchun baholash rubrikalarini ishlab chiqish, bir nechta baholovchining fikrlarini solishtirish va diagnostik topshiriqlarni dastlabki sinovdan o'tkazish tavsiya etiladi.

3.8. Metodik modelni joriy etishning kutiladigan natijalari

Taklif etilgan modelning nazariy tahlili uni joriy etishdan quyidagi natijalarni kutish uchun asos beradi:

- nazariy bilimlar bilan pedagogik vaziyatlar o'rtasidagi mazmuniy aloqaning kuchayishi;
- talabalarining ilmiy matnlarni mustaqil tahlil qilish va talqin etish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun sharoit yaratilishi;
- muammoli vaziyatlarda muqobil izoh va yechimlarni ko'rib chiqish odatining shakllanishi;
- talabalarining pedagogik qarorlarni dalillar bilan asoslashga yo'naltirilishi;
- refleksiv kundalik va portfolio orqali kasbiy rivojlanish jarayonini kuzatish imkoniyatining yaratilishi;
- ta'lim shakllari o'rtasida izchil topshiriqlar va umumiy baholash mezonlarining shakllantirilishi.

Ushbu natijalar metodik modelning nazariy jihatdan asoslangan kutilmalaridir. Ularning real ta'lim sharoitida namoyon bo'lish darajasi va statistik ahamiyati tajriba-sinov ma'lumotlari asosida alohida tekshirilishi zarur.

4. MUHOKAMA (DISCUSSION)

Germenevtik texnologiyalarni pedagogik ta'limga integratsiyalash masalasi o'qituvchilarni tayyorlashda tushunish, dialog va tajribaning o'zaro munosabatlarini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. Mazkur maqolada taklif etilgan metodik model germenevtik yondashuvning nazariy tamoyillarini ta'limning turli shakllariga tatbiq etish uchun yagona tashkiliy asos yaratishga qaratilgan.

Birinchidan, modelning nazariy asosi tushunishni tayyor bilimni qabul qilish bilan cheklamaslik g'oyasiga tayanadi. Gadamerning falsafiy germenevtikasida anglash jarayoni shaxsning mavjud qarashlari va yangi tajriba o'rtasidagi o'zaro ta'sir bilan bog'liq. Bu tamoyil pedagogik ta'limda talabalarining dastlabki taxminlarini aniqlash, ularni dalillar bilan tekshirish va yangi tajriba asosida qayta ko'rib chiqish uchun metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Biroq talqinlarning ko'pligi barcha xulosalar bir xil darajada asosli degani emas. Pedagogik talqin kuzatuv, kontekst, mantiqiy izchillik va ilmiy dalillar asosida tekshirilishi lozim.

Ikkinchidan, dialogik ta'lim germenevtik metodikaning muhim tarkibiy qismidir. Marcom va Rezer pedagoglarni tayyorlashda dialog va tushunish ufqlarining ahamiyatini yoritadi. Mazkur qarashlar asosida ma'ruzani faqat ma'lumot uzatish shaklida emas, balki savol qo'yish, fikrlarni qiyoslash va mazmunni birgalikda anglash jarayoni sifatida tashkil etish mumkin [7]. Shunga qaramay, dialogning o'zi yetarli natijani kafolatlamaydi: muhokama aniq o'quv maqsadi, tegishli manbalar va asoslangan xulosalar bilan bog'lanishi kerak.

Uchinchidan, nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzviylik modelning muhim xususiyatidir. Mustaqil ta'limda tahlil qilingan nazariy qarash pedagogik amaliyotda kuzatilgan vaziyatni tushunish uchun qo'llaniladi. Amaliy tajriba esa nazariy tushunchaning imkoniyatlari va chegaralarini qayta baholashga yordam beradi. Shu tariqa, integratsiya oddiy ketma-ketlikdan ko'ra, nazariy bilim va amaliy tajriba o'rtasidagi qayta aloqani tashkil etadi.

To'rtinchidan, refleksiv kundalik va portfolio talabaning kasbiy rivojlanishini kuzatishga yordam beruvchi vositalar sifatida taklif qilinadi. Ularning qiymati faqat bajarilgan ishlar sonida emas, balki talabaning dastlabki taxminlari, dalillari, qabul qilgan qarorlari va keyingi o'zgarishlarini ko'rsatish imkoniyatidadir. Biroq refleksiv yozuvlarni baholashda subyektivlik xavfi mavjud. Shu sababli oldindan belgilangan rubrikalar, aniq ko'rsatkichlar va zarur hollarda bir nechta baholovchining fikrlarini solishtirish muhim.

Beshinchidan, taklif etilgan modelning ilmiy ahamiyati uning nazariy asoslanganligi bilan bir qatorda, amaliy samaradorligini tekshirish imkoniyati bilan ham belgilanadi. Hozirgi maqolada metodik model konseptual darajada ishlab chiqilgan. Shu sababli talabalarining kompetensiyalari oshgani, model an'anaviy yondashuvdan samaraliroq ekani yoki muayyan statistik farq yuzaga kelgani haqida empirik xulosa chiqarish uchun yetarli asos mavjud emas.

Keyingi tadqiqotda modelning samaradorligini aniqlash uchun boshlang'ich va yakuniy diagnostika, taqqoslash guruhi, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish topshiriqlari, refleksiv kundaliklar va ekspert baholashidan foydalanish

mumkin. Bunda ishtirokchilarni tanlash mezonlari, tadqiqot davomiyligi, diagnostik vositalarning ishonchligi va statistik tahlil usullari oldindan belgilanishi lozim. Agar guruhlar taqqoslansa, ularning boshlang'ich xususiyatlari va boshqa ta'sir etuvchi omillar ham hisobga olinishi kerak.

Tadqiqotning yana bir cheklovi shundaki, germevntik texnologiyalarning mazmuni va amalga oshirish usullari fan, ta'lim bosqichi, talabalarining tayyorgarlik darajasi va pedagogik amaliyot sharoitiga qarab o'zgarishi mumkin. Shu bois taklif etilgan model universal, o'zgaras algoritmi sifatida emas, balki muayyan ta'lim dasturi va tadqiqot sharoitiga moslashtiriladigan metodik asos sifatida qaralishi lozim.

Umuman olganda, muhokama natijalari germevntik texnologiyalarni integratsiyalashda uchta shartga alohida e'tibor qaratish kerakligini ko'rsatadi: mazmuniy uzviylik, dalillarga asoslangan talqin va muntazam refleksiya. Ushbu shartlar ta'limning turli shakllarini yagona metodik tizimga birlashtirish uchun nazariy asos yaratadi.

5. XULOSA

Tadqiqot doirasida germevntik texnologiyalarni ma'ruza, amaliy mashg'ulot, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotga integratsiyalashning nazariy-metodik asoslari tahlil qilindi hamda integrativ metodik model taklif etildi.

Tahlil asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchidan, germevntik yondashuv bo'lajak pedagoglarning nazariy bilimlarni anglash, ilmiy matnlarni talqin qilish, pedagogik hodisalarni kontekstual tahlil etish va o'z xulosalarini asoslash faoliyatini tashkil etish uchun metodologik imkoniyat yaratadi.

Ikkinchidan, germevntik texnologiyalarni ta'limning to'rtta shakliga integratsiyalashda har bir shaklning vazifasini aniq belgilash zarur. Ma'ruza nazariy mazmunni anglashga, amaliy mashg'ulot muammoli vaziyatlarni tahlil qilishga, mustaqil ta'lim ilmiy izlanish va mustaqil talqinga, pedagogik amaliyot esa bilimlarni real vaziyatlarda qo'llash va refleksiyaga yo'naltiriladi.

Uchinchidan, ishlab chiqilgan model maqsadli, mazmuniy, jarayonli va diagnostik komponentlardan tashkil topadi. Uning asosiy algoritmi "anglash — talqin qilish — dalillash — amalda qo'llash — refleksiya" ketma-ketligi bilan ifodalanadi. Mazkur ketma-ketlik qayta tahlil va qayta anglash imkoniyatlarini ham nazarda tutadi.

To'rtinchidan, germevntik kompetensiyani baholashda mazmunni anglash, kontekstual tahlil, talqin qilish, dalillash, dialogik muloqot, refleksiya va amaliy tatbiq mezonlaridan foydalanish taklif etildi. Ushbu mezonlar asosida diagnostik topshiriqlar va baholash rubrikalarini ishlab chiqish mumkin.

Beshinchidan, refleksiv kundaliklar, ilmiy matn tahlillari, pedagogik vaziyatlar va talaba portfoliosi nazariy bilim bilan amaliy tajriba o'rtasidagi aloqani kuzatish uchun metodik vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tadqiqotning asosiy ilmiy-metodik natijasi germevntik texnologiyalarni alohida mashg'ulot usullari sifatida emas, balki ta'limning turli shakllarini o'zaro bog'lovchi integrativ metodik tizim sifatida loyihalashdan iborat.

Shu bilan birga, taklif etilgan modelning pedagogik samaradorligi hozircha nazariy-metodik darajada asoslangan. Uning talabalarining germevntik kompetensiyasiga real ta'sirini aniqlash uchun tajriba-sinov ishlarini tashkil etish, diagnostik vositalarni tekshirish va olingan ma'lumotlarni tegishli statistik usullar bilan tahlil qilish talab etiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda germevntik texnologiyalarni muayyan pedagogik fan yoki ta'lim dasturiga moslashtirish, baholash vositalarining ishonchligini tekshirish hamda metodikaning turli ta'lim sharoitlaridagi natijalarini qiyosiy o'rganish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gadamer H.-G. Truth and Method / translation revised by J. Weinsheimer and D. G. Marshall. – 2nd revised ed. – London; New York: Continuum, 2004.
2. Marcom J. L. R., Rezer R. Potentialities of Gadamer's Philosophical Hermeneutics for Teacher Pedagogical Formation // Revista Contexto & Educação. – 2023. – Vol. 38, № 120. – Article e12593. – DOI: 10.21527/2179-1309.2023.120.12593. – URL: <https://doi.org/10.21527/2179-1309.2023.120.12593>.
3. Rozek M. As contribuições da hermenêutica de Gadamer para a formação de professores // Educação. – 2013. – Vol. 36, № 1. – URL: <https://revistaseletronicas.pucrs.br/faced/article/view/11221>.
4. Teusz G. Znaczenie „doświadczenia hermeneutycznego” w ujęciu H.-G. Gadamera dla edukacji // Studia Edukacyjne. – 2019. – № 53. – P. 275–284. – DOI: 10.14746/se.2019.53.15. – URL: <https://doi.org/10.14746/se.2019.53.15>.
5. Costa C. Il come di una ermeneusi pedagogica. Dialogo e metodo per comprendere l'altro // Studi sulla Formazione / Open Journal of Education. – 2017. – Vol. 20, № 1. – P. 69–79. – DOI: 10.13128/Studi_Formaz-20940. – URL: https://doi.org/10.13128/Studi_Formaz-20940.
6. Özaşkın-Arslan A. G., Arslan R., Irmak Ş. Reconstruction of a Pre-Service Teacher Reflection Through Objective Hermeneutics // Teaching and Teacher Education. – 2024. – Vol. 140. – Article 104485. – DOI: 10.1016/j.tate.2024.104485. – URL: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104485>.

7. Benade L. From Hermeneutic Theory to Pedagogical Practice: Dialogue, Fusion of Horizons, and Tradition in the Philosophy for Children Classroom // The Australian Educational Researcher. – 2026. – Vol. 53. – Article 58. – DOI: 10.1007/s13384-026-00987-w. – URL: <https://doi.org/10.1007/s13384-026-00987-w>.